

FJÄRDE REPUBLIKENS PARLAMENTARISM

Av professor ELIS HÅSTAD

TREDJE republikens allvarligaste problem var regeringsmaktens instabilitet. Under praktiskt taget alla de sextiofem år, som perioden omfattade, var detta ämne nummer ett i den intensiva konstitutionella debatten. Givetvis diskuterades tidvis och lidelsefullt även andra problem, främst presidentmakten, valsättet, upp Lösningsrätten och senatens ställning, men samtliga dessa grepo direkt eller indirekt in i regeringssystemet och bildade utanverken till kärnproblemet, parlamentarismens funktion. Till någon egentlig ändring vare sig genom lagändringar eller praxis nådde man dock aldrig fram, inte ens efter 1934 års kris och Doumergues reformförsök. Den franska individualismen gav aldrig med sig. I deputeradekammaren rasade de politiska striderna passionerat in i det sista. Men systemets slutackord, Paul Reynauds flammande appeller till folket, när tyskarna bröto in i landet våren 1940, minnas de flesta nog som hade de sänts ut i går. Systemet dog, men med en fanfar.

Marskalk Pétains autoritära ockupationsregim blev emellertid den tredje republikens »Ehrenrettung». När konstituanterna 1945/46 hade att utarbeta sina författningsprojekt, hade de fått en sammansättning som uteslöt varje annan möjlighet än en återgång till vad man skulle kunna kalla den jakobinska traditionen i Frankrikes författningshistoria. Kommunisterna och socialisterna behärskade den ena hälften av församlingen. För dem var det nästan axiomatiskt att anknyta till den »konventsparlamentariska» linjen, dvs. att arbeta för ett system, som i stället för maktfördelning byggde på — för att använda ett uttryck från Herriot — parlamentets suveränitet ej blott när det gällde lagstiftning och finanspolitik utan även ifråga om regeringens utseende. Det första författningsförslaget, bakom vilket huvudsakligen endast kommunister och socialister stodo, fränkände också statspresidenten — som

gavs nästan helt dekorativa uppgifter — varje inflytande på till- och avsättningen av ministrar eller ministärer. I tankegångar erinrande om Jules Grévys 1848 eller Prevost-Paradols tjugo år senare skulle konseljpresidenten väljas av nationalförsamlingen, som även sattes till domare över ministärens struktur, sammansättning, program och ämbetsutövning; statspresidenten skulle endast vara en mellanhand för förmedling av kandidater till posten som ministärchef. Sedan det första författningsförslaget fallit i referendum och det andra förslaget nödvändigtvis fått formen av en kompromiss mellan de bägge arbetarpartierna och det nya manstarka kristliga borgerliga mellanpartiet M. R. P., utformades även den nya regeringsmakten såsom en kompromiss. Man sökte en medelväg mellan det strandade författningsförslagets renodlade konventsparlamentarism och principer, kännetecknade av sympatier för kabinettsparlamentarism, dvs. en mera oavhängig och ledande regeringsmakt. På intet sätt realiserade dock denna kompromiss de Gaulles krav på en stark regeringsmakt. Trots generalens motstånd mot detta nya projekt men tack vare M. R. P:s stöd kunde detsamma, ehuru knappt, segra i den nya, något förvirrade folkomröstningen; M. R. P. accepterade som bekant den nya konstitutionen blott »för att kunna revidera den».

Den nya ordningen innebar i korthet följande: Statspresidenten skall efter varje totalval av nationalförsamlingen och därefter vid uppkommen vakans »designera» konseljpresident efter erforderliga sonderingar bland politikerna och partierna («après les consultations d'usage»). Presidentens anmälan av designationen till församlingens talman erfordrar inte kontrasignation utan har karaktären av presidentens självständiga beslut. Även den designerade själv anmäler sig enligt praxis hos talmannen. Den designerade har sedan att inför församlingen utveckla det tilltänkta »kabinettets program och politik» i och för investitur. Här för fordras s. k. konstitutionell majoritet, d. v. s. minst hälften av församlingens medlemstal. Om investitur beviljats har konseljpresidenten att bilda sin regering, som därefter utnämnes av statspresidenten utan någon dennes prövningsrätt. Någon ny presentation inför nationalförsamlingen krävs inte, men det står konseljpresidenten fritt att begära förtroendevotum, numera dock inte på eget bevåg utan efter kabinettets beslut, eller också kan en ledamot av församlingen arrangera en interpellationsdebatt för att föreslå ett misstroendevotum mot den nya regeringen; för att förebygga överraskningar eller kupper får voteringen om förtroende-

eller misstroendevotum dock inte äga rum förrän 36 timmar («un jour franc») förflutit sedan förslaget ställts.

Denna nyordnings karaktär av kompromiss ligger i öppen dag.

Å ena sidan ville några så långt som möjligt bevara det under författningsrevisionen rådande systemet. I den provisoriska författning, som Frankrike fick 1945 efter befrielsen och då en statspresident saknades, hade nämligen konseljpresidenten valts av folkrepresentationen, som sedan ministären bildats skulle godkänna dess »sammansättning och politik». Riktningen — i huvudsak arbetarpartierna och radikalsocialisterna — funno denna metod tjänligast för att folkrepresentationens dirigerande inflytande och harmonien mellan denna och ministären skulle tryggas. Från denna riktning anfördes också, att församlingens rätt att välja konseljpresident i själva verket skulle vara ägnad att åtminstone indirekt stärka presidentmakten; det kunde nämligen tänkas, hette det, att församlingen i framtiden precis såsom en och annan gång under tredje republiken komme att vägra att godta vad presidenten åtgjort, och detta skulle fräta på presidentens auktoritet. Likaså skulle tillsättningen genom val hindra presidenten från att vid ministärbildningarna föra en personlig politik; i detta avseende hänvisades till hur bl. a. Gambetta och Clemenceau på sin tid utestängts från konseljpresidentposten till följd av personliga motsättningar till dåvarande presidenter. Uppenbarligen föreställde man sig också att genom valmetoden föra fransk parlamentarism åtminstone ett steg närmare den engelska parlamentarismen; man tänkte sig nämligen att den konseljpresident, som författningsenligt hade att väljas vid legislaturperiodens början, skulle under hela perioden kunna få samma stabila position som den engelske ledare, vars parti utgått som segrare vid underhusvalen. Härvid knötos vissa förhoppningar till det nya proportionella valsätet med dess möjligheter att disciplinera partierna, att göra dessa mera »rigida». Med hänsyn till de svåra regeringsbesvären under konstituanternas tid kunde man dock inte rimligen hänge sig åt alltför trosvissa illusioner om lättheten att omplantera engelska seder på fransk botten. Däremot kunde man hänvisa till att den engelske monarkens frihet att välja premierminister i praktiken var så kringskuren av valutslaget, att underhuset faktiskt valde denne, åtminstone i de fall då ett parti vunnit majoritet. På detta vis hämtade konventsparlamentarismens franska anhängare argument från den klassiska engelska kabinettsparlamentarismen.

Å andra sidan ville många genom konseljpresidentens investitur ge denna en starkare ställning än den som tredje republikens ministärchefer i allmänhet ägt. Varthän och hur långt man strävade är dock inte lätt att utröna; delvis gingo meningarna härom skarpt isär. Man fruktade att regeringen skulle bli alltför beroende, om dess bildande helt låge i parlamentets hand. Någon utanförstående objektiv kraft borde därför medverka under ministärbildningens första tempo, och fördenskull inkopplades statspresidenten såsom designerande. Härigenom tillförsäkras exekutivmakten sin oavhängighet, yttrade Closte-Floret i den andra konstituanten med åtskillig överdrift; investituren däremot syftade till att säkra nationalförsamlingens »auktoritet» och harmonien mellan statsmakterna. Förhoppningen att investituren skulle stärka konseljpresidentens maktställning underströks genom en rad författningsbestämmelser, som tillade konseljpresidenten helt andra och större befogenheter än under tredje republiken: så skulle ministrarnas till- och avsättning inte ankomma på statspresidenten utan på honom; vidare skulle han trots kabinettets solidariska ansvarighet dra upp riktlinjerna för regeringens politik och ensam vara berättigad att ställa kabinettsfråga; ytterligare fick regeringen rätt att självständigt, utan presidentens överprövning, handlägga de flesta statsärendena och utfärda besluten med enbart konseljpresidentens underskrift och vederbörande ministers kontrasignation; slutligen lades på konseljpresidenten ansvaret för det nationella försvarets ledning och koordinering. Konseljpresidenten blev legalt sett inte längre *primus inter pares* utan kabinettets ledare.

Allt sammantaget gör det berättigat att utgå ifrån att konstituanten — eller åtminstone många av dess medlemmar — föreställde sig att investituren skulle bidra till ej blott att stärka konseljpresidentens position utan även att stabilisera regeringsmakten överhuvudtaget. Framför allt borde konseljpresidenten tack vare investituren få en större frihet gentemot partierna och kabinettets medlemmar än förr, menade man.

Fjärde republikens parlamentarism har nu tillämpats under tre år. Materialet är tillräckligt för några iakttagelser och omdömen.

Den eftersträvade regeringsstabiliteten har, som varje tidningsläsare insett, alls inte kunnat nås. Regeringskriserna ha avlöst varandra i tät följd ungefär som under förkrigstiden. Sedan den nuvarande nationalförsamlingen valts i november 1946 ha följande ministärer fungerat: december 1946—januari 1947 Léon Blums ho-

mogent socialistiska regering, tillkommen som ett provisorium i avvaktan på presidentvalet; januari—november 1947 Ramadier; november 1947—juli 1948 Robert Schumann; juli 1948—augusti 1948 Marie; tre dagar under augusti 1948 Robert Schumann; september 1948—oktober 1949 Queuille; från oktober 1949 Bidault. Och regeringscheferna ha som före 1940-talet ideligen sett sig nödsakade att ställa förtroendefråga, t. ex. Ramadier fem gånger under sin tid och Schumann ännu oftare, ja, vid ett enda plenum fem gånger, och med denne har nu senast Bidault tävlat.

Å andra sidan har partistabilitet oavvisligen kännetecknat regeringssystemet. Bortses från provisoriet Blum härskade till en början »tripartismen», då regeringsskutan liksom under konstituanternas tid bemannades av de tre stora partierna, M. R. P., socialisterna och kommunisterna. Men i maj 1947 inträffade den stora brytningen, i det att kommunisterna uteslötos ur regeringssamverkan. Sedan dess låg regeringsmakten i händerna på M. R. P. och socialisterna med radikalsocialisterna som ersättare för kommunisterna i den nya upplagan av tripartismen ända till i början av detta år, då socialisterna utträdde ur Bidaults ministär men fortfarande kunna sägas tolerera denna. Härutöver har — fortfarande med undantag för Blums korta interregnum — en och annan representant för övriga partier antingen från högern eller centern haft plats i regeringen.

Enligt tredje republikens seder har också ett slags stabilitet ernåtts i så måtto, att en kader av »ministrables» växt fram. Till denna kategori ha från M. R. P. hört Bidault, Robert Schumann, Teitgen och de Menthon; från socialisterna Ramadier, Jules Moch, Daniel Mayer, André Philip och Le Troquer; från socialradikallerna Queuille (som före 1940 suttit i 28 regeringar!), Marie, Delbos och René Mayer; från UDSR Claudius Petit, vilden Petsche etc. På undanskymda regeringsposter ha andra mindre kända personer suttit i ministär efter ministär. I bakgrunden har stått Blum, vilken trots att han ej tillhört nationalförsamlingen fortfarande från sin villa utanför Paris varit en av regissörerna, och vidare Paul Reynaud, vilkens namn ofta stått i centrum för debatten vid olika regeringsbildningar men vilken endast en gång fick sin chans (i Maries ministär) och då snart vållade regeringens upplösning; av det gamla gardet i övrigt har däremot Daladier aldrig förunnats på nytt en plats i kapitlet eller ens diskuterats vid regeringskriserna, och Herriot, nationalförsamlingens talman, tillhör generalitetets yttersta reserv.

Konstitutionens ansträngningar att göra konseljpresidenten till den dominerande politiska faktorn kunna också sägas ha blivit gäckade. Visserligen har hans yttre maktställning förstärkts. Hans rätt att avskeda ministrar demonstrerades i maj 1947, då kommunisterna inklusive sina ministrar röstade mot förtroendevotum för kabinettet Ramadier, inom vilket moskoviterna vållat kris; de ville dock för allt i livet inte ställas utanför regeringen i fortsättningen och vägrade att demissionera men Ramadier endast konstaterade att de kommunistiska ministrarna genom att rösta mot regeringen inte kunde kvarstanna i denna och remplacerade dem. Nu liksom under tredje republiken har konseljpresidentens ställning främst berott på hans personlighet. Ingen av de nämnda regeringscheferna — möjligen med undantag för Blum — har haft en reputation liknande Poincarés eller Briands; å andra sidan ha samtliga, på avstånd sett, varit skickliga och tränade politiska ledare; särskilt lothringaren Schumann, som under mer än tjugo år under mellankrigstiden förde en relativt obemärkt tillvaro i deputeradekammaren, har förvånat med sin sega, fasta effektivitet.

I själva verket har konseljpresidenten inte kunnat hävda sig mot partierna i dessas intressekamp. Partierna ha ställt sina villkor som förut, blott med den skillnaden att de blivit mer »rigida», mer väldisciplinerade än *ante bellum*. Givetvis har rättningen av leden ibland kunnat vara till fördel för regeringschefen, i det att minoriteten i ett av koalitionen partier kunnat genom fraktions-tvång bringas till lydnad; å andra sidan har konseljpresidenten förlorat de stora möjligheter han förut ägde att spela på de individualistiska strängarna hos parlamentsledamöterna. Någon alltigenom rigorös partidisciplin utanför det kommunistiska partiet har emellertid icke heller fjärde republiken kunnat skapa, allra minst i det radikalsocialistiska partiet, som sedan kommunisterna diskvalificerats som regeringsparti blivit tungan på vågen inom det nya regeringsblocket. Vid varje regeringsbildning har det gällt att finna en formel för tillfällig Kooperation mellan de borgerliga centerpartierna och socialisterna. Dessa förhandlingar ha i hög grad försvårats av brytningarna mellan fraktioner bland de senare men ännu mer av den socialistiska, icke parlamentariska partistyrelsens krav på att få ha ett ord med i laget; frågan om deltagande i regeringen har sålunda vid ett tillfälle varit föremål för ett slags referendum i partiet. Fack- och tjänstemannaförbunds inflytande får inte heller förbises, helst som dessa arbetstagargrup-

per haft en svag motvikt bland arbetsgivarna och dessutom utstått en notorisk pressning från kommunisterna. Flera regeringskriser ha i den kroniska ekonomiska depressionen utspelats under ackompanjemang av en nästan helvetisk strejkorkester. På så vis har även det moderna organisationsväsendet blivit en ny komplicerande faktor i våra dagars franska parlamentarism. I denna partiernas och deras pressure groups' maktkamp har konseljpresidenten inte haft stora chanser att hävda sig eller att sammanföra regeringsgrupperna till ett långsiktigt program. Vägen har måst gå längs de korta lösningarna, och konseljpresidenten har härvid haft svårt att frigöra sig från sitt eget partis intressen. Det har legat något symptomatiskt i att — enligt ett nytt system — ledande män från andra partier än konseljpresidentens i regel fått en hederplacering i ministären såsom vice konseljpresidenter eller »ministres d'État» utan portfölj. Konseljpresidenten har härigenom liksom stagats men också bevakats. Man tänker nästan på första konsuln och dennes bikonsuler. När den unge franske statsvetenskapsmannen Maurice Duverger jämför konseljpresidenterna med feodaltidens småkungar, omgivna av mäktiga vasallfurstar, förefaller bilden slående.

Om konseljpresidenten i realiteten blivit mindre än vad författningen åsyftat, så har statspresidenten i Auriols gestalt blivit större än tillämnat. Den senare har helt enkelt växt ur de trånga kläderna. Hans roll vid regeringsbildningarna har sannerligen inte blivit någon indolent expeditörs. Vid varje regeringskris har man i de franska tidningarna kunnat läsa långa listor på personer, som kallats till Elyséepalatset; ej blott talmän och partiledare utan även en rad andra prominenta personer i nyckelställning ha då passerat revy. Det är svårt att se någon skillnad i presidentens uppgifter i hithörande avseende under tredje och fjärde republiken. Uppenbarligen har Auriol före designationen så noggrant sonderat terrängen, att åtminstone halva arbetet varit undanstökat, när den designerade haft att ta itu med att komponera sitt kabinett. Att presidenten gått grundligt tillväga framgår därav, att han endast en gång fått bakslag i nationalförsamlingen; det skedde när partivännen Blum designerades 1947 före Queuille men inte uppnådde konstitutionell majoritet. Även vid andra tillfällen har Auriols offentliga yttranden, låt vara försiktigt, sökt ange kursen eller stödja den sittande ministären. Givetvis fordras det djupare undersökningar för att mera exakt mäta den roll framom och bakom kulisserna, som fjärde republikens första president

spelat. Men de positiva omdömena om Auriols insatser synas vara ganska allmänna i fransk press.

Rent tekniskt sett har den nya metoden vid en ministärs förlösning i ett hänseende evident verkat olägligt. Skapandet av en ny ministär har nämligen tagit i allmänhet längre tid än förr. Till en början åtgick det blott ca en vecka att producera en ny ministär; inräknas Schumans tredagarsregering behövdes det hösten 1948 dock två veckor för en definitiv lösning, men för investitur hösten 1949 krävdes det mellan tre och fyra veckor efter Queuilles demission innan Bidault kunde installeras; detta betydde att Frankrike mitt under brinnande global devalveringskris under lång tid saknade en handlingskraftig exekutiv. Måhända bör man dock ta sig i akt för att redan nu generalisera. Delvis sammanhänger utsträckningen av tiden för regeringsbildningen med svårigheterna att åstadkomma en *modus vivendi* mellan de partier, som ingått i regeringskoalitionen. Men delvis torde anledningen vara att söka i föreskriften om konstitutionell majoritet. Relativ majoritet räckte för förtroendevotum under tredje republiken; då var det lättare att vinna åtminstone en nödlösning, ty partier i nyckelställning kunde avstå från att rösta om förtroende eller misstroende. Om det nya tillvägagångssättet garanterat den nya regeringen en lång livslängd, kunde tidsutdräkten vid regeringskriserna ha varit värd sitt pris. Nu synes resultatet blott ha blivit, att instabiliteten konserverats samtidigt som de regeringslösa intervallerna mellan ministärerna tenderat att förstoras.

Kravet på konstitutionell majoritet vid investituren har givetvis dikterats av önskan att skapa bredaste underlag för regeringen och att förplikta en absolut parlamentsmajoritet till att stödja denna. Själva begreppet konstitutionell majoritet har vållat diskussion. Innebörden är hälften av nationalförsamlingens i tjänst (*»en éxercise»*) varande ledamöter plus en. Vakanta platser, vare sig vakanserna uppstått genom dödsfall eller avsägelse, skola alltså inte inräknas i nämnaren, inte heller mandat tillhörande dömda eller häktade ledamöter. Ovissare är däremot, om under åtal ställda, suspenderade deputerade skola undantas vid beräkningarna. Allt detta aktualiserades vid investituren av Jules Moch, då majoriteten hängde på rösten. Siffran för den konstitutionella majoriteten har svängt mellan 309 och 311, allt efter vakansernas omfattning. I författningen föreskrivs vidare, att omröstningen vid investituren skall ske genom *»scrutin public»*, dvs. öppen omröstning med avprickning till protokollet av de röstande. Detta

system ger frånvarande rätt att rösta genom fullmakt — ett slags motsvarighet till det svenska kvittningssystemet. När förre inrikesministern Moch sökte investitur föreslogo dock hans oförsonliga vedersakare, kommunisterna — som ju hata andra partiets polisministrar lika intensivt som de darra för sina egna — att omröstningen skulle äga rum genom scrutin public i dess rigorösaste form, nämligen »à la tribune», vilket omöjliggör frånvarandes röstning. Yrkandet avslogs, ehuru med ganska liten majoritet. Om detta får anses prejudicerande är därför oviss. Alldeles givet skulle det senare voteringsättets användning ytterligare försvåra beslut om investitur. Fallet Moch blottade åtskilliga oklarheter i den eljest av detaljföreskrifter överhopade franska parlamentariska arbetsordningen, och i synnerhet till följd av fullmaktsrösternas tvetydighet kunde inte voteringsresultatet meddelas förrän kl. 6 på morgonen efter de mest upprörda scener — man måste bl. a. ta två telefonsamtal över Atlanten till en deputerad i Lake Success, vilkens telegrafiskt inskickade röst ingen blev riktigt klok på!

Blum erhöll investitur för sin övergångsministär med 375 röster av 590; dessförinnan hade kommunisten Thorez samlat blott 259 mot 318 och Bidault blott 240 röster mot 310. Sedan Auriol valts till president och den nya formen med designation praktiserats ha ja- och nej-siffrorna vid investiturena varit de nedanstående, avstående ej medräknade:

21.1.1947	Ramadier	577—10;
21.11.1947	Blum	300—277;
22.11.1947	Schumann	412—184;
24.7.1948	Marie	352—190;
31.8.1948	Schumann	322—185;
10.9.1948	Queuille	351—196;
14.10.1949	Moch	311—223;
20.10.1949	Réné Mayer	341—183;
27.10.1949	Bidault	367—183.

Medan sålunda Blum i november 1947 föll igenom redan vid investituren, ha två — Jules Moch och René Meyer — ej kunnat följä ministärbildningen utan trots investituren måst återlämna uppdraget till presidenten. Och i verkligheten misslyckades även Schumann i augusti 1948, ty hans ministär föll vid första träffningen med nationalförsamlingen. Det är värt att observera att dessa tre hade de knappaste röstöverskotten när investituren beviljades.

Under författningsarbetet förelåg ursprungligen från utskottet

ett förslag att konseljpresidenten, sedan han komponerat sin ministär, skulle senast inom fyra dagar presentera denna för nationalförsamlingen i och för förtroendevotum. Omröstningen skulle gälla kabinettets »sammansättning och program». Man tänkte sig följaktligen två investiturer, först en för konseljpresidenten och sedan en för regeringen i dess helhet. Detta tillägg ströks emellertid i den slutgiltiga författningen. Konseljpresidenten borde få så fria händer som möjligt att samla kring sig ett lag. Praxis har dock mera följt utkastet än gällande rätt. Att Blum 1946 uttryckligen begärde förtroendevotum var i och för sig begripligt, då hans investitur hade avsett en ministär med ett brett underlag, medan hans interimregering rekryterats blott från socialistpartiet. Även därefter har likväl en sorts dubbel investitur faktiskt tillämpats, trots att regeringarna fått den vid konseljpresidentens investitur förmodade sammansättningen. I regel har en interpellation omgående framställts, varvid just ordalagen »kabinettets sammansättning och program» återopats, fastän någon ny regeringsförklaring utöver den designerade konseljpresidentens inte avgivits. Och i regel har det varit kommunisterna, som svarat för interpellationen. I fallet Schumann 1948 gällde den för ministären fällande omröstningen dock en procedurfråga, som de facto tillmättes betydelsen av förtroendefråga; ministären kom i minoritet med 6 röster (289—295). I övriga fall har ministären, när interpellationerna behandlats, vunnit avsevärd majoritet, även om förtroendefråga inte uttryckligen ställts. Det bör bemärkas att dessa voteringar inte kräva konstitutionell majoritet. Enkel majoritet är tillräcklig, ja, författningenslignat är ett misstroendevotum inte giltigt, om inte den fällande majoriteten motsvarar konstitutionell majoritet. Såsom fallet Schumann visar är det dock föga troligt att en regering skulle vilja häfta sig fast på taburetterna, om den lidit nederlag i en omröstning i en fråga av misstroendevotums karaktär men oppositionen ej förmått samla de erforderliga c:a 310 rösterna.

Med hänsyn till denna praxis men framför allt vis av de nedslående erfarenheterna från Mochs och Mayers motigheter, när dessa efter investituren försökt sammansätta ministären, inaugurerade Bidault i oktober 1949 en ny praxis. Han dröjde med att söka investitur, tills han praktiskt taget hade hela ensemblen färdigbildad; han hade ministärlistan på fickan, som det sades, när han höll sin provpredikan i nationalförsamlingen. Listan, ehuru känd, hade dock inte officiellt kungjorts, varför det kan sägas att han

strikt höll sig inom författningens ram. Blott två timmar efter investituren, kl. 3 på natten, offentliggjorde presidenten regeringens sammansättning. När Bidault likafullt någon dag efteråt interPELLERADES om regeringens sammansättning och program, kunde han med rätta framhålla att något nytt inte inträffat, sedan nationalförsamlingen röstat om hans investitur. Interpellationen avvisades med enkel handuppräckning. Om Bidaults »style nouveau» blir prejudicerande, är steget inte långt till en faktisk återgång till praxis under tredje republiken. Då presenterades den av presidenten utsedde konseljpresidenten sitt färdigbildade kabinett vid första tillfälle för deputeradekammaren i och för förtroendevotum. Den väsentliga skillnaden skulle bli, att regeringen nu inte skulle bli utnämnd förrän konseljpresidenten fått investitur; under tredje republiken räknades nämligen även den ministär, vilken omedelbart fälldes, såsom en länk i ministärernas kedja. Det intressanta är, att Bidaults tillvägagångssätt till andemeningen helt och fullt motsvarar det förslag, som den i ministärbildningarnas teknik sällsynt erfarne Herriot ehuru utan genklang föreslog under författningsarbetet. Herriot hävdade då, att en regerings program inte kunde bedömas isolerat; dess sammansättning var lika väsentlig för parlamentets ställningstagande. »Il faut que le président du conseil ait toute qualité, toute liberté, sous sa responsabilité bien entendu, pour venir devant l'ensemble de son cabinet, l'ensemble de son programme. C'est à la fois le procédé le plus simple, le plus démocratique, et celui qui respecte le mieux ce à quoi je tiens comme vous: la souveraineté du Parlement.»

De som kritiserat den hektiska franska parlamentarismen ha som boten mot soten krävt ett effektivt upplösningsinstitut. Lika litet som under tredje republiken, då presidenten behövde senatens bifall för att upplösa deputeradekammaren, har man under fjärde republiken emellertid vågat lägga en obeskuren upplösningsrätt i presidentens hand. Konstituanten stannade inför ett restriktions-system, som i huvudsak innebär dels att upplösning ej får ske under det femåriga parlamentets 18 första månader, dels att upplösning kan därefter förekomma om då under 18 månader två ministärer fällts genom misstroendevotum; förutsättningen för upplösning är dock att presidenten har samrått med talmännen i de bägge kamrarna (nationalförsamlingen och det för regerings-sättet helt betydelselösa republikrådet) och dessutom fått den av parlamentet stödde konseljpresidentens underskrift på upplösningsdekretet. Villkoren måste anses så stränga att nationalför-

samlingen inte gärna kan upplösas i andra fall än med dess eget begivande, dvs. om i slutet av en period hela systemet gått i baklås och valet ändock står för dörren. Upplösningen blir härmed i realiteten vad man brukar kalla frivillig. Till saken hör emellertid att regeringskriser uppkomma av annan orsak än misstroende-votum lämnas utanför räkningen. Ingen regering under nuvarande parlamentsperiod har avgått på grund av misstroende-votum i författningens mening; med undantag för de speciella omständigheterna, när ministärerna Blum och Schumann II demissionerade, ha samliga övriga ministrar upplösts på grund av inre kris. För närvarande äro författningens upplösningssregler följaktligen inte tillämpliga. Det intressanta att notera är emellertid, att regeringarna av hänsyn till författningens budet om upplösning synas rentav angelägna att självmant avgå utan att fällas av parlamentet; tilläventyrs underlåto dessutom Moch och René Mayer att fullfölja ministärbildningen blott för att förebygga att nationalförsamlingen ur upplösningssynpunkt prickbelastades. Den nästan paradoxala slutsatsen ligger då nära till hands, att upplösningssynpunkt i sin nya utformning kan vara ägnat både att påskynda utbrottet av regeringskriser, dvs. öka instabiliteten, och att förlänga dessa krisers varaktighet när de väl uppstått. Effekten av författningens regel skulle alltså bli raka motsatsen till den åsyftade. Möjligen får Bidaults metod med ideliga krav på förtroende-votum dock tolkas i annan riktning. Denne synes faktiskt ha ideligen pressat nationalförsamlingen genom att utnyttja fruktan inom denna för en regeringskris som skulle kunna räknas som en legal inledning till en upplösning.